

DEBRECENI EGYETEM

A
GRÁRTUDOMÁNYI
KÖZLEMÉNYEK **2.**

ACTA AGRARIA DEBRECENIENSIS

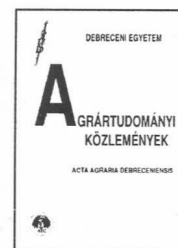

2001

A közraktározás pénzügyi kapcsolatai

Bács Zoltán

Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum,
Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Intézet,
Számviteli és Pénzügyi Tanszék, Debrecen

ÖSSZEFOGLALÁS

Hazánkban az elmúlt években a közraktározási piac átalakult, a közraktári tevékenység megújult, egyre több bank kezdett el foglalkozni a közraktárjegy fedezetű hitelnyújtási lehetőséggel. A közraktári törvény a jogszabályi előírásokat és a gyakorlati alkalmazás lehetőségeit összhangba hozta és ezáltal a gazdasági életben ismét elterjedt a közraktározás.

A közraktári őrzés funkciója – eltérően a tárolás egyéb formáitól – az, hogy az áru szakmailag, fizikailag és jogi szempontból is olyan biztonságos elkülönítést nyerhet, amelyre tekintettel az a kereskedelmi és hitelügyletek szempontjából egyaránt biztosítékul szolgálhat. Az ügyletben ugyanis olyan közbizalmat élvező raktározó vesz részt, amelyre tekintettel a kereskedő, a termelő vagy a finanszírozó joggal bízhat abban, hogy az árut részére az előre meghatározott mennyiségben és minőségben ki fogják szolgáltatni, illetve követelésének fedezete – más hitelezőkkel szemben is védetten – rendelkezésre fog állni.

Dolgozatomban a közraktározás intézményét és piaci – különös tekintettel a pénzügyi – kapcsolatait vizsgáltam. Arra kívántam rámutatni, hogy a közraktári tevékenység megfelelő működéséhez a gazdaság szereplőinek egymás iránti kölcsönös bizalmára van szükség, amely jelenti a közraktárak és a bankok szoros kapcsolatát, azt, hogy a bankok elfogadják a közraktárak által kiállított közraktári jegyeket és így a hitelkérők könnyebben, gyorsabban juthassanak forgóeszköz hitelhez. Napjainkra elmondható, hogy a finanszírozó bankok bizalma erősödik a közraktározási hitelügyletek iránt.

A közraktározásra kerülő termékek volumene növekszik, a letevők számára egyre kedvezőbb feltételeket kínál a közraktári ügylet. Megállapításaim szerint ez egyrészt annak köszönhető, hogy a hitelező nem vizsgálja a letevő gazdálkodását és hitelképességét, számára az a legfontosabb, hogy az áru megfelelő biztosítékot nyújtson, piacképes legyen, illetve a közraktár őrzési feltételei biztonságosak legyenek, másrészt, hogy a kamattámogatási rendszer segítségével olyan kedvező kamatra vehet fel hitelt – és ráadásul akkor, amikor az számára a legfontosabb –, amelyre más esetben nem lenne lehetősége.

SUMMARY

The national warehouse market has recently undergone changes as increasing numbers of banks began to deal with credit secured by collateral warehouse warrant. The statutes on warehousing harmonized the provisions of law with the possibilities for their practical application. In this way, the warehouse began to replay a major role in economic life.

The function of warehouse storage – unlike other forms of storage – is that the products can be separated professionally, physically and legally. Thus, goods may be used as collateral for commercial and credit transactions.

In such transactions, a trustworthy warehouse operator takes part who, in the view of the trader, the producer and the moneylender can ensure that the collateral goods will be delivered in a predetermined quantity and quality, and the cover of the demand – defended from other creditors – will be available.

In my paper I examined the institutional and market connections warehouses use emphasising the role of financial institutions. I stressed that for the proper functioning of a warehouse the mutual trust of the economic participants is required. This presupposes a tight relationship between warehouses and banks, as banks have to accept warehouse warrants in such a manner that the credit suppliant can more readily access current assets credit.

Today, we can say that the moneylender bank is strongly confident about deals involving warehouse credit. The amount of goods stored in warehouses is increasing. Warehouse deals offer better conditions to depositors, which can be explained by the fact that the creditor does not examine the management and credit standing of the depositor. Most important for them is that the goods provide enough collateral to ensure marketability, and that the warehouse storage conditions are proper. On the other hand, with the support of an interest subsidy system credit is obtainable at very auspicious conditions. To top it all off, and this is the most important aspect participants can receive access to funds unavailable to them in any other case.

BEVEZETÉS

Az elmúlt években, illetve a napjainkban alakult mezőgazdasági vállalkozásokat a nem megfelelő tőkeellátottság és az állandóan jelentkező likviditási gondok jellemzik. A vállalkozások forrásaik bővítési lehetőségeit keresik, de a kereskedelmi bankok kockázatosnak tartják részükre a hitelnyújtást.

Termelésük folyamatos finanszírozásának érdekében kénytelenek a betakarítást követően terményeiket azonnal, nyomott áron értékesíteni. Amennyiben ebben az időszakban hitelhez juthatnának, lehetőségük lenne arra, hogy megtermelt áruikat a számukra legkedvezőbb időszakban értékesíthessék. Ezen probléma feloldásában jelent segítséget a közraktározás intézménye.

A közraktárak a raktározás és termékforgalmazás területén nyújtanak segítséget az áru gyűjtésében és elosztásában, a szezonális, illetve termelési ingadozások kiegyenlítésében, valamint a piaci áringadozások kihasználásában. A termelés finanszírozása területén ugyanakkor a közraktárjeggyel alátámasztott árufedezet biztonságosabb hitelezést tesz lehetővé a bankok számára, a vállalkozóknak pedig megkönnyíti a hitelfelvételt és egy viszonylag könnyen hozzáférhető idegen forrást biztosít.

A közraktározás, a közraktári ügylet a piacgazdaság kialakulásával egyre nagyobb szerepet kapott a mai magyar gazdaságban, tekintettel arra, hogy olyan cégek is forráshoz juthatnak a segítségével, amelyek a normál céghitelezés szempontjainak nem felelnek meg.

TÉMAFELVETÉS

A mezőgazdasági termelés során előállított áru akkor válhat igazi hitelfedezetté, ha a hitelező kereskedelmi bankok biztosítottak látják annak tárolását, őrzését, valamint ha annak meglétéért valaki garanciát vállal.

Ezen követelményeknek tesz eleget a közraktár intézménye, amely a finanszírozó bankokkal való üzleti együttműködése révén megteremti az alapját a rövidlejáratú mezőgazdasági hitelezés elterjedésének.

Munkámban bemutatom a finanszírozási igényeket kiváltó okokat, és az ezen a területen hazánkban a legtökeerősebb közraktár, a Concordia Közraktár Rt. közraktárjegyére finanszírozást végző bankokat, majd részletesen ismertetem a Kereskedelmi és Hitelbank Rt.-nek a Concordia Rt. közraktárjegyére kidolgozott kölcsönnyújtási konstrukcióját, valamint a kölcsönnyújtás problémáit, illetve a gyakorlat és az elmélet nyújtotta megoldási lehetőségeket.

A közraktárjegyhez kapcsolódó finanszírozással az egyes bankok a váltóra épülő finanszírozási lehetőségek jelentős beszűkülése után a 90-es évek elejétől kezdtek foglalkozni (Kereskedelmi Bank Rt., Magyar Külkereskedelmi Bank Rt., Mezőbank Rt.) (Bora, 1993; Szirmai, 1998). A Közép-európai Nemzetközi Bank Rt. bankkonzorciumot hozott létre az 1992-es évi gabonafelvásárlás finanszírozására, melynek keretében az OTP Rt.-vel, a Kereskedelmi Bank Rt.-vel, és a Magyar Külkereskedelmi Bank Rt.-vel az MNB engedélyével 50 millió dollár értékben forinthitelt nyújtottak a megyei közraktározási vállalatoknak. A féléves hitel fedezete a Gamszöv (jelenleg Concordia) által kibocsátott közraktárjegy volt. A konstrukcióban a megyei gabonaforgalmi vállalat felvásárolta a gabonát a termelőktől és közraktárban helyezte el. Az ezért kapott közraktárjegyet a bankok megfinanszírozták. Amennyiben a vállalat hat hónapon belül nem fizette vissza a hitelt, az áru a bankok tulajdonába került és az Agrimpex értékesítette (Németh, 1994a; Félix, 1993). Bár ez az akkor még újnak számító hitelezési konstrukció nagy lépés volt az ilyen típusú finanszírozás elterjedésében, véleményem szerint abban az időben még nem érthette el célját megfelelően.

1995 nyarán megalakult a Magyar Közraktári Szövetség, melynek célja a közraktározás és az ezzel kapcsolatos tevékenységek szélesebb körben történő megismertetése, a közraktári szervezetek egységbe tömörítése, jól működő közraktári hálózat kialakítása (Magyary, 1997).

A közraktározás intézménye 120 év után új alapokra helyeződött az 1996. évi XLVIII. törvény hatálybalépésével. A törvény elkészítését az tette szükségessé, hogy a korábbi szabályozás nem terjedt ki a tevékenység minden részletére, illetve a felmerült problémákat már nem lehetett törvénymódosítással megoldani.

Napjainkban hazánkban a közraktározási piacot három közraktár képviseli, a megváltozott törvényi előírásoknak ezek tudtak eleget tenni.

A közraktári jegy

A közraktári jegy a közraktározási szerződés alapján letétbe vett áruval kiállított, rendeltetve szóló értékpapír, amellyel a közraktár az áru átvételét elismeri, illetve biztosítja annak kiszolgáltatását.

A gyakorlatban a közraktárjegy olyan értékpapír, amely helyettesíti a közraktárban elhelyezett árut és a közraktárjeggyel rendelkező személynek az áru tulajdonosi, rendelkezési jogot biztosít (Kishonti, 1998). A közraktárjegy tanúsítja, hogy valamely vállalat, személy valamely készletét, vagyontárgyát közraktárban helyezte el (Lovász, 1993; Magyary, 1996).

A közraktári jegy szelvényeire bár azonos adatok kerülnek, a három szelvény mégis eltérő funkciót lát el.

A *tőpéldány* – a közraktári jegy letéti könyvben maradó része, amely a közraktári ügylet belső nyilvántartására szolgál, tehát a közraktári adminisztrációt segíti.

Az *árujegy* – az áru feletti korlátozott rendelkezési jogot testesíti meg. Annak igazolására szolgál, hogy létrejött a közraktári ügylet.

A *zálogjegy* – a letett dologra biztosít zálogjogot a kölcsön összege és járulékai erejéig, önmagában a hitelező követelését testesíti.

Az áru és a zálogjegy együtt vagy külön-külön is – a váltóhoz hasonlóan – háttírat útján forgatható, de az áru felett szabad rendelkezési jogot csak a két szelvény együttes birtoklása biztosít (Németh, 1994b).

A közraktárjegy hitelfelvételt tesz lehetővé, ugyanis a közraktár az áru fizikai megőrzésére felelősséget vállal, így a bank adhat kölcsönt a zálogjegy ellenében. A bank biztonságban van, hiszen a ráforgatott zálogjegyet csak a hitel és kamatai visszafizetése után adja vissza (Kozma és Bács, 1996). A bankok közraktárjegy fedezete mellett az áruérték 60-85 százalékáig nyújtanak kedvező kamatozású hitelt (Győri, 1997a; Szentési, 1997a).

Fontos szabályozási pont a törvényben, hogy a közraktározási vállalat minden tárolási forma esetén (tényleges, illetve művi tárolás) a betárolt áru mennyiségi és minőségi megóvásáért teljes anyagi felelősséggel tartozik. Tehát érthető, miért vizsgálják a közraktárak a tárolási, elsősorban az őrzési feltételeket a művi közraktározási szerződések megkötése előtt.

A közraktározási piac szereplői

A közraktározás intézményrendszere történelmi és közgazdasági szükségszerűségekre hatására keletkezett, fejlődött a mai szintre. A közraktári tevékenységnek hazánkban jelenleg nagy és még az elkövetkező években is folyamatosan növekvő jelentősége lehet.

A mai magyar közraktári piacot három közraktár jelenti:

- CONCORDIA Közraktár Kereskedelmi Rt.
- ÁTI DEPO Rt.
- HUNGÁRIA Közraktár Rt.

A MKSZ tagjainak 1999. évi teljesítménye

alapján megállapítható, hogy mind az összpiacot tekintve, mind a legnagyobb piaci szegmensben (a gabona közraktározásában) a CONCORDIA Rt. volt a piacvezető.

A közraktározott áruk értéke 1996-ban több mint 40 Mrd Ft-ot tett ki (1997-ben a közraktározott gabonafélék értéke 37,95 Mrd Ft), az átlagos tárolási időtartam pedig kb. 9 hét volt. A közraktározott árukon belül érték szerint a gabonafélék súlya volt a legnagyobb, a többi fő árucsoportból egyedül az ipari termékek részesedése haladta meg a 10%-ot. A közraktározásra került gabonafélék értéke elérte a 30 Mrd Ft-ot és a tulajdonosok az áru elhelyezésének fejében 15 Mrd Ft hitelt vettek fel.

A közraktárakban elhelyezett búza ára tonnánként 22-24 ezer Ft volt, aminek révén a termelők 15-18 ezer Ft hitelhez jutottak tonnánként. (1997-ben a búza tonnánkénti átlagára 16,5 ezer Ft volt, tehát a felvehető hitel összege 12-13 ezer Ft/t körül alakult.)

A közraktározott gabona értékének felére vettek fel hitelt. Egy közraktári jegy átlagosan 30 M Ft árúértéket testesít meg, amely azt jelenti, hogy 15 M Ft-os tételeket közraktározhatnak átlagosan egy-egy közraktári jegyes hitelügyletben. Ez a tendencia folyamatos emelkedést mutat napjainkig. A hitelt elsősorban a kereskedők, termeltetők veszik igénybe, a termelők szerepe viszonylag kicsi.

A közraktározás piaci kapcsolatai

A közraktári vállalkozások és a közraktározás intézményrendszere összekapcsolja az áru, a pénz és a biztosítási piacot (1. ábra).

1. ábra: A közraktározási piac kapcsolatrendszere

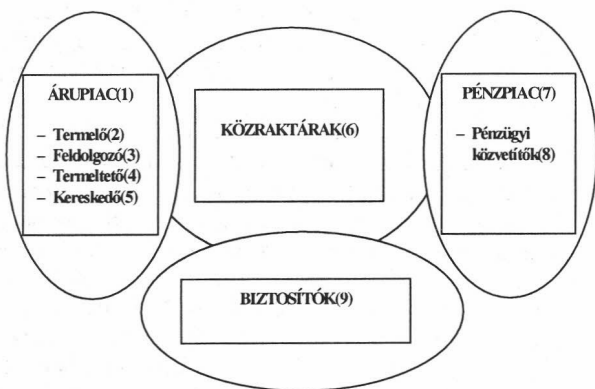

Figure 1: Organization of the warehouse market
Goods market(1), Producer(2), Processor(3), Contractor(4),
Trader(5), Warehouses(6), Financial market(7), Financial
intermediate(8), Insurance Company(9)

Banki kapcsolatok

A kereskedelmi bankok alapvetően kétféle módon lehetnek kapcsolatban a közraktározási vállalkozásokkal. Az egyik mód, ha a bank résztulajdonosa a közraktárnak, a másik, ha a bank és a közraktár között együttműködési szerződéses viszony áll fenn.

A bank, mint tulajdonos (1. táblázat)

1. táblázat

A közraktározási vállalatokban résztulajdonos bankok és részesedésük

Közlaktár(1)	Résztulajdonos bank(2)
ÁTI DEPÓ Rt.	OTP Bank Rt.
HUNGÁRIA Rt.	MFB Rt.

Table 1: The associate banks of the warehouses and their shares and participations

Warehouse(1), Joint owner bank(2)

Az adatokból látszik, hogy az ÁTI-DEPO Rt, illetve a HUNGÁRIA Rt. részvényeinek egy része kereskedelmi bankok kezében van. Korábban a Concordia Rt-ben a K&H Bank bírt jelentős részesedéssel. Ma a Concordia Rt. 100%-os tulajdonosa az állam, a jogokat a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium gyakorolja. A K&H Bank viszont korábbi jogviszonyából eredően jól ismeri a Concordia belső viszonyait, a jól prosperáló állami tulajdonú cég pedig egyébként is megfelelő partnere számára.

Napjaink közraktározási tevékenységében a banki tulajdon különös jelentőséggel bír. A bankok beleszólhatnak a közraktári irányításba, és ami még ennél is fontosabb, egyszerűbb hitelnyújtási konstrukciókat dolgozhatnak ki.

A résztulajdonos bankok ebből a kedvező lehetőségéből adódóan általában fő finanszírozói is a résztulajdonukban lévő közraktáraknak.

A résztulajdonlás a bankok számára nagyobb biztonságot eredményez, hiszen pontosan ismerik az adott közraktározási vállalatot, azok minősítése hitelezési szempontból jóval egyszerűbb. Továbbá igen fontos még az is, hogy ha a résztulajdonos bank érdekeit is képviselő menedzsment vezeti a közraktárt, az üzletpolitikájában törekedni fog a közraktári kockázat és ezáltal a banki kockázat csökkentésére is.

A bank, mint szerződéses partner

A közraktározási vállalatok és a bankok közötti kapcsolat másik esete, amikor a közraktár és a bank között együttműködési szerződés keretében megállapodás jön létre, és a közraktár által kibocsátott közraktári jegyet a partner bankok gyakorlatilag automatikusan megfinanszírozzák. A szerződéskötést azonban a közraktárak banki minősítése, értékelése előzi meg.

A kereskedelmi bankok a közraktárjegyre történő finanszírozási konstrukciójuk kidolgozásakor arról döntenek, hogy mely közraktárak közraktárjegyét fogadják el, illetve a közraktárakat hitelezési szempontból minősítik, és ez alapján állapítják meg az adott közraktár közraktárjegyére vonatkozó úgynevezett differenciált kamatot.

A bankok a közraktárakat azért minősítik, mert az áru mennyiségéért és minőségéért a közraktár teljes vagyonával felel, így a művi közraktárjegy fedezet

banki szempontból hasonlít egy készfizető kezesség vállaláshoz.

Tekintettel arra, hogy a közraktári piacot gyakorlatilag a művi közraktározás jelenti, igen nagy jelentősége van a közraktárak minősítésének a banki hitelezés szempontjából.

A közraktárak minősítését a bankok az alábbi szempontok szerint végzik:

1. A közraktár vagyoni helyzete, nettó eszközértéke, likviditása alapján

A közraktárak minősítésének szempontjából ennek van a legnagyobb szerepe, ugyanis ez mutatja a közraktár fizetőképességét, az esetlegesen bekövetkező közraktári kártérítési eseményekre vonatkozóan, és azt, hogy a bank a követeléséhez ilyen esetekben milyen hamar juthat hozzá.

2. A kibocsátott közraktárjegy portfólió-állományának vizsgálata alapján

A banknak vizsgálnia kell a sajáttelepi és a művi közraktározás arányát (mivel hitelezési szempontból a művi közraktározás kockázatosabb), a tőzsdén jegyzett és a tőzsdén nem jegyzett termékek arányát (a tőzsdén jegyzett termékek jóval könnyebben értékesíthetők), és a portfóliót adó ügyfelek számát (több ügyfél, kisebb kockázat).

3. A közraktár jövedelmezősége alapján

A jövedelmezőségi mutató számításánál az üzemi eredményt és az adózás előtti eredményt kell a banknak figyelnie. Itt is elsősorban azt, hogy mindkettő pozitív legyen. Ha valamelyik negatív, akkor a banknak fel kell tárnia ennek okát és az októl függően, ezt az információt is figyelembe kell vennie a kockázati besorolásnál. Az üzemi és az adózás utáni eredmény előjelén kívül vizsgálnia kell a banknak annak mértékét abból a szempontból, hogy az milyen mértékű vagyonesztést jelent az adott közraktár szempontjából. Ha a vagyonesztés nem jelentős, akkor ennek a tényezőnek nem szabad nagy súlyt kapnia a kockázati besorolásban.

4. Az alkalmazott közraktári technológia alapján

Itt a művi közraktározási technológiával kapcsolatos szempontokat kell sorra venni, tekintettel arra, hogy itt van igen nagy jelentősége a közraktár által alkalmazott technológia szigorúságának és annak következetes betartásának.

Szempontok:

- A művi tárolóterekkel szemben támasztott minimumkritériumok (a biztosító előírásainak megfelelően zárható raktártér, körülkerített raktártelep, 24 órás őrzés) megvannak-e.
- Minőség-meghatározás módja alapján: a minőség-meghatározás akkor tekinthető biztonságosnak művi közraktározás esetén, ha a közraktározott gabonáról a letevő valamely nemzetközileg is akkreditált labor minőségi tanúsítványával rendelkezik (Gabona Controll, SGS)
- Mennyiség-meghatározás módja alapján: Művi tárolásnál, mivel a közraktározandó gabona már

tárolásra került a zárolandó raktártérbe, ezért az áru mennyiségét köbözéssel és hektoliter súly mérésével állapítják meg. Ez gyakran nehéz feladatot jelent, ezért a köbözésnél a közraktárak 10%-os rátatással dolgoznak.

Az alkalmazott közraktári technológia banki szemszögből való elbírálásának elsősorban a művi közraktározáskor van nagy jelentősége. Megfigyeléseim szerint a legtöbb gond abból adódik, hogy a közraktárak nem mindig követelik meg a közhiteles minőségtanúsítványt, hanem elfogadják a letevő saját laborvizsgálatának eredményét. Ez a bank számára kockázatos lehet, mert ha az adós nem fizet, az árut értékesíteni kell, és ha annak minősége gyengébb, mint a közraktárjegyen feltüntetett áru minősége, akkor a bankot veszteség éri.

A másik gond általában az áru őrzésének hiányosságából adódhat, de ez gyakorlatilag a megszigorított biztosítói előírások következtében nem számottevő.

5. A közraktár piaci szerepe alapján

Tekintettel arra, hogy a közraktár az egyes kereskedelmi bankok szempontjából ügyfél-közvetítői szerepet is betölt, és ezen ügyfélközvetítés várható volumene a piaci forgalomból és részesedésből mérhető le igazán, nagyon fontos szempont a banki minősítés szempontjából.

6. A közraktár által folytatott egyéb tevékenységek alapján

A közraktári törvény lehetőséget ad a közraktáraknak arra, hogy egyéb tevékenységeket is végezzenek. A bankoknak célszerű ezeket felmérnie és minősíteni. Általában a bankok pozitívan veszik figyelembe azokat a szolgáltatásokat, amelyek a közraktári tevékenységhez szorosan kapcsolódnak, s ezáltal lehetőségeket biztosítanak az ügyfelek komplex kiszolgálására (minőségtanúsítvány, gabona-kereskedelem stb.).

A fontosabb banki minősítési szempontok figyelembevételével értékeltem a közraktározási vállalatokat. Megfigyeléseimet a 2. táblázatban, a Guilfor-féle öt fokozatú skála (Kindler et al. nyomán) felhasználásával foglalom össze. A közraktárakat 1-től 5-ig terjedő osztályzatokkal értékeltem, a korábban már leírt adatok alapján. Bár ez a fajta értékelés szubjektív elemeket tartalmaz, illetve elfogultságra adhat lehetőséget, de konkrét adatokon alapul. Az értékelés során az adott szempontra ötöst kapott a legjobbnak ítélt vállalat, a többi vállalkozást pedig ehhez, arányosan viszonyítottam.

Az értékelés során a legjobb eredményt a CONCORDIA Rt. érte el (4,85) azáltal, hogy a banki minősítési szempontoknak szinte kivétel nélkül maximálisan megfelel. Az ÁTI DEPO Rt-nek, valamint a HUNGÁRIA Rt-nek elsősorban vagyonyhelyzetük javítására, saját telepi közraktározási tevékenységük növelésére, illetve saját minőségellenőrzési szolgáltatásuk bevezetésére kell hangsúlyt fektetniük hátrányuk behozásának érdekében.

A közraktárak összehasonlítása

	CONCOR- DIA Rt.	ÁTI DEPO Rt.	HUNGÁ- RIA Rt.
Vagyoni helyzet, nettó eszközérték(1)	5	3	3
Raktározási forma (saját/művi)(2)	5	4	2
Raktározott termékek (tőzsdei/nem tőzsdei)(3)	5	4	4
Ügyfelek száma(4)	4	4	5
Minőség-ellenőrzés(5)	5	4	3
Piaci részesedés(6)	5	2	4
Szolgáltatások komplexitása(7)	5	4	3
Átlag(8)	4,85	3,57	3,43

Table 2: Comparing of warehouses

Property position, net asset value(1), Warehouse form (own/outside operated)(2), Stored products (exchange/not exchange)(3), Number of customers(4), Quality control(5), Market share(6), Complexity of service(7), Average(8)

A közraktári vállalatok minősítése után a bankok, ha az értékelés számukra pozitív eredményt hozott, a közraktárakkal konzorcionális szerződést kötnek és kidolgozzák az adott közraktár által kibocsátott közraktárjegyre történő finanszírozási konstrukciójukat. Ebben elsősorban a hitelfedezetként elfogadott termékkört, a finanszírozás maximumát (az áruérték %-ban) és a

hitel kamatkondícióit állapítják meg.

A közraktárjegy fedezetre finanszírozást végző pénzüintézetek

A közraktári jegy alapján történő finanszírozási konstrukcióra vonatkozóan egyre több pénzüintézet alakítja ki szabályozását. A bankok kedvező hitel kihelyezési lehetőséget látnak a közraktárjegy fedezetű finanszírozásban.

Tekintettel arra, hogy az áru mennyiségéért és minőségéért a közraktár készfizető kezesként felel, a bankok a közraktározási vállalatok közraktárjegyének finanszírozását alacsony kockázatú ügyletnek minősítik, és így adóminősítéstől függetlenül egységesen olyan kedvező kamatot alkalmaznak, amit egyéb esetben csak kiemelt nagy és tőkeerős ügyfelek élvezhetnek (3. táblázat).

A közraktárjegyre folyósítható hitel összegét limitálja a közraktárnál elhelyezett áru értéke. Az áruérték meghatározásakor a bankok tőzsdei termékek esetében (étkezési búza, takarmánybúza, kukorica, takarmányárpa, napraforgó) a hitelnyújtáskori prompt, illetve ha prompt jegyzés éppen nincsen, a legközelebbi határidős elszámoló árat veszik alapul. A finanszírozás mértéke bankonként változó, az áru értékének 60-85%-a.

Mint minden piacon, ezen is verseny folyik. A finanszírozást végző bankok száma nő, az általuk nyújtott hitelek kamatkondíciója pedig csökken.

3. táblázat

A bankok által ajánlott hitelkonstrukciók 2000-ben

Bank(1)	A hitel kamatkondíciója(2)	A finanszírozás maximuma áruérték %-ban(3)*	Hitelfedezetként elfogadott termékkör(4)**
K&H Bank Rt.	19,8-20,3%	75% kiemelt ügyfeleknél(5) 85%	kalászos gabonák(6), kukorica(7), napraforgó(8), cukor(9), cigaretta(10), műtrágya(11)
CIB Bank Rt.	19,75%	60-70%	kalászos gabonák(6), kukorica(7), napraforgó(8)
Daewo Bank Rt.	20,0%	70%	kalászos gabonák(6), kukorica(7), napraforgó(8), cukor(9), cigaretta(10), (csak Concordia Rt. telephén tárolva!)(12) műtrágya(11)
Bank Austria Credit-anstalt Hungary Rt.	22-23%	70%	BÁT termékekre(13)
Takarékbank Rt.	19,75-21,75%	70%	kalászos gabonák(6), kukorica(7), napraforgó(8)
ABN AMRO Bank Rt.	16-20%	80%	kalászos gabonák(6), kukorica(7), napraforgó(8)
Erste Bank Rt.	20,5-21,75%	70%	kalászos gabonák(6), kukorica(7), napraforgó(8)
OTP Bank Rt.	20-22%	75%	kalászos gabonák(6), kukorica(7), napraforgó(8)
UNICBANK Rt.	20,15-22,75%	Tőzsdei érték(16) 70% Nem tőzsdei érték(17) 50%	kalászos gabonák(6), kukorica(7), napraforgó(8), dohánytermékek(14)
Budapest Bank Rt.	18,5-22,5%	75%	kalászos gabonák(6), kukorica(7), napraforgó(8)
Konzumbank Rt.	22,0%	77%	Tőzsdén jegyzett(15) kalászos gabonák(6), kukorica(7)

Table 3: The credit constructions recommended by banks in 2000

Bank(1), Conditions of credit interest(2), The maximum of financing in product value %(3), Range of products accepted as collateral(4), By prominent client(5), Cereals(6), Corn(7), Sunflower(8), Sugar(9), Cigarette(10), Artificial fertilizer(11), Stored only on the property of Concordia Rt.(12), BÁT products(13), Products of tobacco(14), Registered on exchange(15), Exchange value(16), Non exchange value(17)

Hitelfolyósítási jutalék közraktári ügylet esetén egyik banknál sincs.

* Abban az esetben, ha az árut a BÁT-on jegyzik, úgy a bankok az áru értékének meghatározásakor szakértői véleménnyel alátámasztott belföldi árat, vagy szerződés szerinti árat vesznek figyelembe.

** A hitelfedezetként elfogadott termékkör bővítése – az adott bankkal történő megegyezés alapján – lehetséges.

Általánosságban megállapítható, hogy az egyes bankok finanszírozási konstrukciói között lényeges eltérés nincs.

A továbbiakban ismertetem a Kereskedelmi és Hitelbank Rt-nek a Concordia Rt. közraktárjegyére kidolgozott kölcsönnyújtási konstrukcióját.

A közraktárjegyre történő hitelezés menete a CONCORDIA Közraktár Rt. és a K&H Bank Rt. gyakorlatában

A Bank a CONCORDIA Rt. által kibocsátott közraktári jegy ellenében egyszerűsített eljárással kölcsönt nyújt. A kölcsön a törvényes kellékekkel rendelkező közraktári jegy áru és zálogjegy birtokosa részére nyújtható. A nyújtott kölcsön összege annak járulékaival együtt nem lehet több, mint az áruérték 75%-a. A finanszírozás mértéke a Bank külön döntése alapján 85%-os is lehet. Ennek oka, hogy a kölcsön futamideje alatt az áru piaci értékének esetleges csökkenése esetén is fedezetet nyújtson a kölcsönre és járulékaira.

Az áruérték megállapítása háromféle módon történhet:

- a tőzsdei ár (az esedékességnek megfelelő határidős tőzsdei ár),
- vagy szakértői véleménnyel alátámasztott belföldi ár,
- vagy a szerződés szerinti ár.

Az áru értékének megállapításakor természetesen figyelembe kell venni, hogy milyen érték szerepel a közraktári jegyen, ugyanis ez az érték a biztosítás alapja, mely alapján kártérítési igényvel lehet élni biztosítási esemény bekövetkeztekor. Az általános gyakorlat szerint, ha a bármilyen módszerrel megállapított értéknél ez a „biztosítási érték” alacsonyabb, minden további számítás, értékelés alapja ez az alacsonyabb áruérték, mert ennél magasabb értéket nem tud realizálni egy esteleges káresemény esetén.

Az egyszerűsített eljárással történő „automatikus” finanszírozás jelenleg az alábbi termékkörre terjed ki:

- őszi és tavaszi kalászos gabonák (étkezési őszi búza, őszi árpa, rozs, tavaszi árpa),
- takarmány kukorica,
- napraforgó,
- kristálycukor,
- cigaretta,
- műtrágya.

A kölcsön igénylésekor a közraktári jegy tulajdonosának egyszerűsított kölcsönkérelemmel írásban kell kérnie a kölcsönt. A kölcsönkérelemnek tartalmaznia kell:

- a kölcsönigénylő nevét, telephelyét,

- számlaszámát,
- letett áru mennyiségének, értékének megjelölését,
- a közraktári jegy azonosító adatait,
- az igényelt kölcsön összegét, lejáratát.

A kölcsönkérelemhez mellékelni kell a letett árura vonatkozó közraktári jegyet (zálog- és árujegyet egyidejűleg), a közraktári szerződést, művi közraktározás esetén a bérleti szerződést, a Gabona Controll minőségi bizonyítványát, valamint az áru biztosításáról szóló igazolást. Ha az ügyfél nem a Kereskedelmi és Hitelbank Rt. ügyfele, akkor egy számlanyitási kérelmet is be kell adnia és az ehhez szükséges dokumentumokat (társasági szerződés, cégbírósági végzés, aláírási címpéldány, adóbejelentkezési lap).

A közraktári jegy átadásakor a finanszírozó ellenőrzi a jegy törvényes kellékeinek meglétét, annak valódiságát (szabályosság, sértetlenség, áru érték, dátum, lejárat stb.). Ezen felül, mivel a közraktárnak nem felelőssége az áru tulajdonjogának ellenőrzése egy nyilatkozatot kell kérni a tulajdonostól, melyben büntetőjogi felelőssége tudatában kijelenti, hogy az árunak jogos tulajdonosa. Előfordulhat ugyanis, hogy egy kereskedő előleg nyújtásával leköt egy árumennyiséget a termelőnél, a fennmaradó összeget pedig a közraktárjegy alapján felvett kölcsönből egyenlíti ki. Azonban ha a közraktározott áru a termelőnél marad művi közraktárban, a közraktárjegy viszont a kereskedőre szól ezzel a termelő minden jogáról lemondott, és ha az áru ellenértékének teljes kiegyenlítésére valamely okból nem került sor, akkor az áru kiadásánál komoly problémák merülhetnek fel.

Ha az árujegyen már van hátirat – forgatás –, akkor ellenőrizni kell, hogy a jegy bemutatója a megszakitatlan forgatmányosok sorában van-e és a forgatások a közraktár letéti könyvében feltüntetésre kerülte-e.

Ha minden alaki és tartalmi követelmény rendben van, akkor mind az árujegyet, mind a zálogjegyet hátirattal – forgatással – kell ellátni. Az árujegy forgatása üres forgatmánnyal történik: „Átruházva a-ra”, míg a zálogjegyet a Bankra kell forgatni: „Átruházva a Kereskedelmi és Hitelbank Rt-re”. Nagyon fontos, ha a tartalmi és formai követelmények rendben vannak a finanszírozás teljesen automatikus, tekintet nélkül a kölcsönfelvevő kockázatára.

A jegy befogadását követően egyszerűsített eljárással előterjesztés készül, melyet a döntésre jogosult úgynevezett cenzúra bizottság hagy jóvá. Ez a folyamat igen gyors, mivel a Bank a finanszírozási ajánlatát úgy adta meg, hogy a közraktári jegy beadásától számított 5. munkanapon belül a kölcsönt folyósítja.

A legfontosabb feladat a kölcsön összegének kiszámítása. Ez az alábbiakban leírt képlet alapján történik:

$$K = \frac{36.000 * (É - D) * M}{K * F + 36.000}$$

ahol: Ksz a folyósított kölcsön összege Ft-ban,
 É az áru értéke Ft-ban,
 D a meg nem fizetett közraktári díj Ft-ban,
 M a finanszírozás mértéke 0,75 vagy 0,85,
 K kamat évi %,
 F futamidő napokban.

A kölcsön összegének kiszámításakor a közraktári díj összegét azért kell levonni a kölcsön összegének számítás alapját szolgáló áruértékből, mert ez a tartozás egy esetleges áruértékesítés során minden más tartozást megelőző a követelés kielégítési sorrendben.

A konstrukció keretében lehetősége van az ügyfélnek azt a megoldást választani, hogy a kamatot előre megfizesse az alábbi képlet alapján:

$$Bk = \frac{Szk}{\left(1 + r * \frac{1}{36.000}\right)}$$

ahol: Bk az előre beszédett kamat Ft-ban,
 Szk a futamidőre számított teljes kamat Ft-ban,
 r a futamidőre vonatkozó betéti kamat %-ban,
 t a kölcsön futamideje napokban.

A képlet tulajdonképpen egy diszkontálás, azonban az „r” meghatározása nem a szokásos elvart hozam alapján történik. Ennek oka, hogy ez külön nyilvántartást és folyamatos változtatást, számítást igényelne. Ennél lényegesen egyszerűbb, ha a hetente közzétett betéti kamat mértékét vesszük figyelembe.

Egy példán keresztül mutatom be a számítások menetét:

Vállalkozás megnevezése	XY Rt.
Közraktári jegy sorszáma	123456789
Áru megnevezése	Étkezési őszi búza
Áru értéke (Ft-ban)	10.000.000
Meg nem fizetett közraktári díj (Ft-ban)	10.000
Finanszírozás mértéke	0,75
Kölcsönkamata (évi %)	22,0
Betéti kamata (évi %)	19,0
Kölcsön futamideje (nap)	77

Nyújtható kölcsön összege:

$$Ksz = \frac{36.000 * (10.000.000 - 10.000) * 0,75}{22 * 77 + 36.000} = 7.155.780,7 \text{ Ft}$$

A futamidőre számított kamat összege 332.106,6 Ft. A közraktári jegyre kerülő határozott pénzüsszeg a nyújtott kölcsön és a járuléka, mely összesen 7.487.887,3 Ft, tehát a finanszírozás 75%-os mértékét kapjuk vissza (levonva a ki nem fizetett közraktári díjra vonatkozó hányadot).

Ha a kamatot a kölcsönfelvevő előre megfizeti:

$$Bk = \frac{332.106,6}{\left(1 + 19 * \frac{77}{36.000}\right)} = 319.137,7 \text{ Ft}$$

Tekintettel arra, hogy a közraktári jegyen csak egy, határozott pénzüsszeg lehet, a kamatváltoztatást nem lehet érvényesíteni. Ez emelkedő kamatszint mellett a bank számára, csökkenő kamatszint mellett a kölcsönfelvevő számára kedvezőtlen. Azonban ezt a kockázatot fel kell vállalni mindkét félnek. A bank tehát törekszik minél rövidebb futamidejű kölcsönt nyújtani kamatnövekedés esetén, és hosszabb futamidejű kölcsönt a kamat csökkenése esetén.

A finanszírozást végző pénzintézetek jelentős száma azonban olyan nagy versenyt teremt ezen a viszonylag alacsony kockázatú piacon, hogy a piacra belépőknek el kell fogadni a feltételeket, ha ezt az üzletágot bővíteni kívánják.

Ennyi kitérő után térjünk vissza a finanszírozás menetéhez. Eldöntésre kerül a cenzúra előterjesztés keretében a kölcsön összege, a kamat és a futamidő. Ez utóbbinál érdemes megállapítani, hogy a mindig 3 munkanappal meg kell, hogy előzze a közraktári jegy lejáratát, ugyanis ha nem fizetik vissza kölcsönt a Banknak két munkanapon belül óvást kell felvennie. A lejáratot követő 3. munkanap után pedig kezdeményeznie kell a közraktárnál az áru értékesítését.

Abból, hogy a lejárat előbb van, mint a közraktári jegy lejáratára, az a nagyon fontos tény következik, hogy a kölcsönfelvevőnek más bevételéből kell a kölcsönt visszafizetnie, mivel a közraktározott áruhoz nem jut hozzá, míg a kölcsönt vissza nem fizette. Ezt jelenleg zárt rendszerben csak a tőzsde közbejöttével lehetne kikerülni úgy, hogy a bank törli zálogjogát a tőzsdei teljesítés reményében még mielőtt a kölcsönt visszafizették volna. (A tőzsde teljesítésként csak tehermentes közraktári jegyet fogad el.) Erre azonban még csak akkor volt példa, ha az ügyletet lebonyolító tőzsdei cég saját számlára „megvette” az árut – kiegyenlítette a kölcsöntartozást járulékaival együtt – és egyidejűleg kérte a közraktári jegy saját magára történő forgatását. Azonban ez nem automatikus minden esetben. Az általános eljárásrend kidolgozása céljából a tőzsde folyamatosan konzultál a közraktározó társaságokkal. Ennek kidolgozása esetén a konstrukciót igénybevevők száma vélhetően nagyszámúval növekedne.

Ha a fentiek szerinti minden körülmény tisztázásra került, akkor lehetőség van a kölcsönszerződés megkötésére. A kölcsönszerződés megkötése után a kölcsönnyújtás ténye a közraktár letéti könyvébe bevezetésre kerül, mely a kölcsön folyósításának feltétele.

A bank a kölcsönnyújtást követően a közraktári jegy mindkét részét – árujegy, zálogjegy – magánál tartja az előzőekben írtak szerint forgatva. Ez a közraktári törvény betű szerinti előírásaival ugyan nem ütközik, azonban a törvényalkotó által szorgalmazott kereskedelem korlátozásra kerül azzal,

hogy az árujegy kikerül a forgalomból.

Azonban egyet nem szabad figyelmen kívül hagyni: a bank egyszerűsített eljárással végzi a finanszírozást, a kölcsön folyósítása a közraktári jegyek átadását követő ötödik napon megtörténik, a kondíciók az átlagosnál jóval kedvezőbbek, semmilyen bonitásvizsgálatot nem végez, biztosítékot finanszíroz. Ezzel szemben semmilyen más jogi vagy pénzügyi biztosíték nem áll rendelkezésre, mint a közraktári jegy alapján az áru. Nagyon egyszerűen belátható, hogy előfordulhat a piacon olyan mértékű áresés, mely esetében az áru értéke a finanszírozott érték alá zuhan.

Ekkor a kölcsönfelvevő könnyen megteheti, hogy nem fizeti vissza a kölcsönt és nem váltja ki az árut, mivel az már kevesebbet ér, mint amit ő kölcsönként megkapott. Ez elkerülhető azáltal, ha az üresen forgatott árujegyet a kölcsön biztosítékaként őrzi a bank és a kölcsönszerződésben rögzítik, hogy ha az áru piaci értéke a finanszírozott értéket 5%-ra megközelíti, akkor a bank részére a kölcsönnyújtó további biztosítékot nyújt, vagy ha nem a bank jogosult a kölcsönt azonnali hatállyal felmondani és az áru értékesítését kezdeményezni.

A kölcsönnyújtás történhet forintban, illetve devizában. A devizakölcsön nyújtásakor további kockázati faktort jelent az árfolyamváltozás. Ha a kölcsönfelvevőnek nincs export árbevétele, a kölcsönt forintból szeretné visszafizetni mérlegelés tárgyává kell tenni, hogy a finanszírozás mértékét esetleg csökkenteni kell. Ha rövid 1-3 hónapos a futamidő, akkor az árfolyamváltozás nem lesz olyan mértékű vélhetően, mint amekkora a fizetendő kamat különbsége.

Folyósítási feltétel, hogy az árura vonatkozó biztosítási kötvény bankra történő engedélyezése megtörténjen.

A kölcsön lejáratának megállapítása igen lényeges, ugyanis a közraktári jegy nem hosszabbítható. A jelenlegi gyakorlat szerint a közraktár új közraktári jegyet állít ki az előző egyidejű megsemmisítésével, melyre a bank új kölcsönt folyósít, és ebből kerül törlesztésre az előző kölcsön. Ezt a tranzakciót is csak úgy lehet végrehajtani, hogy a lejárat ekkor sem haladja meg az egy évet.

Ha a kölcsön és járulékal lejáratkor törlesztésre kerülnek, akkor a tartozás kiegyenlítését a közraktári jegyen „Zálogjog törölve” bejegyzéssel jelezni kell.

Ha nem, akkor a közraktári törvény óvásra és kényszerértékesítésre vonatkozó előírásainak megfelelően kell eljárni.

A kamattámogatás

A közraktárban elhelyezett étkezési búzára, valamint takarmánykukoricára – közraktári fedezete alapján pénzügyintézet felvett – legfeljebb egy éves lejáratra engedélyezett hitel után kamattámogatás vehető igénybe. A kamattámogatás igénybevételének feltétele, hogy a termék feleljen meg a garantált áron történő állami felvásárlásról szóló – külön jogszabályban meghatározott – minőségi

előírásoknak és azt az igénylő kizárólag saját gazdaságában termelje meg.

Kamattámogatás 1996-ban:

A kölcsönfelvevőnek 1996. december 31-ig a 177/1995. (XII. 29.) számú „Egyes agrárgazdasági célok 1996. évi költségvetési támogatásáról” szóló kormányrendeletben foglaltak alapján volt lehetősége kamattámogatás igénybevételére. Ennek mértéke a hitelszerződés szerinti időszakra számított kamat harminc százaléka volt. Ez az akkor alkalmazott banki kamatok (27-28%) esetében azt jelentette, hogy a termelő 18,9-19,6%-os kamatozású hitelhez juthatott.

Kamattámogatás 1997-ben:

Ebben az évben a 220/1996. (XII. 24.) számú „Az agrárgazdasági célok 1997. évi költségvetési támogatási rendjéről” szóló kormányrendeletben, valamint „Az agrárgazdasági célok 1997. évi költségvetési támogatásáról” szóló 3/1997. (I. 18.) FM rendeletben foglaltak érvényesek az étkezési búza és takarmánykukorica alapján kiállított közraktárjegy fedezete mellett igénybe vett hitel kamattámogatására. A kamattámogatás mértéke a hitelszerződés szerinti időszakra a hitelszerződés megkötésekor érvényes jegybanki alapkamat negyven százaléka. Ez a támogatás a „Az 1997. évi termésű búza és kukorica közraktári tárolásáról” szóló 46/1997. (VI. 25.) FM rendelet értelmében további harminc százalékkal egészül ki, tehát összesen hetven százaléka a kamattámogatás. A jegybanki alapkamat (1998. április) 19,5%. Vagyis étkezési búza és takarmánykukorica közraktározásakor, ha a vállalkozó hitelt vesz fel, az állam $19,5 \times 0,7 = 13,65$ százalék kamatot térít.

A bankok 21-23,9% kamatra adtak hitelt, amelyből ha levonjuk a kamattámogatást, akkor megkapjuk, hogy a hitelfelvevő kamatterhe 7,35-10,25%. A két év kamatértékeit összehasonlítva jól látszik, hogy 1997-ben az jóval kedvezőbben alakult, tehát a közraktározási költségek tovább csökkentek és ez javítja ennek a finanszírozási formának a népszerűségét.

1998, 1999 és 2000 évben a közraktárba helyezett búza és kukorica esetében alap és kiegészítő támogatásokat is figyelembe véve gyakorlatilag 100%-os kamattámogatást lehetett igénybe venni az aktuálisan érvényes jegybanki alapkamatra vetítve. Ez azt eredményezte, hogy a hitelt igénybe vevők mindhárom évben 3-7% kamatterhe mellett vehettek igénybe banki forrást. (Meg kell jegyezni, hogy a bank számára a teljes kamatösszeget meg kell téríteni, tehát finanszírozni kell, később az APEH-en keresztül lehet visszaigényelni a jogos kamattámogatást.)

Kapcsolat a biztosítási piaccal

A közraktári törvény előírja, hogy a közraktár közraktározásra használt raktáraitra, illetve a közraktározott árukészletre kötelezően vagyonbiztosítást kössön. Az ügylet kockázata miatt alapvető kérdés a biztosítás, amely három szinten jelenhet meg.

Első szint a tároló objektum biztosítása.

Az objektumoknak ki kell elégténiük a biztosítóval kötött vagyont biztosítási szerződésben rögzített követelményeket. A bérelt tárolók biztosítási szempontból történő felmérését a közraktárak végzik, nagy hangsúlyt fektetve arra, hogy csak az előírt biztosítási feltételeknek teljesen megfelelő raktárakban végezzenek szolgáltatásokat még akkor is, ha ez csökkenti ügyfeleik számát.

Második szinten a közraktárban elhelyezett árura kell biztosítást kötni.

Az árura elemi kár, betöréses lopás és rablás elleni biztosítás köthető. Ezen biztosítások közül a közraktárak az első kettővel rendelkeznek, és ezért ügyfeleiknek külön díjat nem számolnak fel.

Harmadik szinten a közraktári szolgáltatás felelősségbiztosítása említendő.

Ennek segítségével megtéríthető a közraktári szolgáltatás során szerződött partnereknek okozott azon kár, amelyért a közraktár a magyar polgári jog szabályai szerint kártérítési kötelezettséggel tartozik.

A közraktár teljes felelősséggel tartozik a rábízott áru mennyiségi és minőségi meglétéért, ezért a biztosítás által esetleg nem fedezett kárt saját magának (eredménye, vagy vagyona terhére) kell kifizetnie.

A biztosítási piac oldaláról értékelve a helyzetet, megállapítható, hogy a biztosítók egy számukra kedvező, óriási volumenű piacon képviseltetik magukat a közraktározott termékek biztosításával (pl. a CONCORDIA Rt. az elmúlt évben a vele üzleti kapcsolatban álló HUNGÁRIA Biztosítónál több, mint 1 M tonna árut biztosított). Természetesen ezen üzleti lehetőségük nem létezne a közraktározás intézménye nélkül.

KÖVETKEZTETÉSEK

A közraktározási piac és a közraktározási vállalatok pénzügyi kapcsolatainak alakulásában, illetve a közraktárjegy fedezetű hitelezés elterjedésében jelentős szerepet játszott az 1996 nyarán hatályba lépett közraktározásról szóló törvény. A piac stabilizálódott, csak a tőkeerős vállalkozások folytathatták tevékenységüket. Ennek köszönhetően a finanszírozást végző pénzügyi szervezetek bizalma és érdeklődése növekedett, sőt napjainkban is növekvő tendenciát mutat a közraktárjegy fedezet mellett nyújtott hitelezés iránt.

A közraktári ügylet széles körű elterjedése bővíti

a mezőgazdasági termelők, kereskedők hitelhez jutási lehetőségeit. A közraktározás és az ehhez kapcsolódó értékpapírként forgatható közraktári jegy kiállítása révén megteremthető az áru elzálogosításának lehetősége, s így ez az intézmény megoldást ad a rövid lejáratú hitelezés garanciális gondjaira. Ez a fajta finanszírozási konstrukció megteremti azokat a feltételeket, amelyek mind a bankok, mind a termelők és kereskedők számára előnyösek és biztonságosak.

A közraktári jegy birtokában a vállalat hitelhez juthat, a közraktári jegy kellő garancia a hitelezők részére. A közraktárban elhelyezett áru megléte és minősége szavatolható, az áru forgalomképes, adott esetben – nem fizetés esetén – könnyen eladható fedezetet jelent, hiszen a közraktár saját megbízhatóságát, hitelképességét adja segítségül a hitelfeltevőnek, amikor a közraktári jegyet kiállítja. Ez különösen azokban az esetekben előnyös, amikor a hitelt kérő vállalat pénzügyi helyzete, gazdálkodási eredménye a bank számára nem megfelelő.

A konstrukció alkalmazásával megoldódhat a termelők legfőbb gondja, hogy a betakarítás, feldolgozás után hogyan jussanak mihamarabb terményeik ellenértékéhez a további termelés finanszírozása érdekében. Az azonnali értékesítés akadályozása az értékesítési lehetőségek szűkülése, és pl. mezőgazdasági termények esetében az aratás utáni nyomott árak. Az áru közraktárba helyezésével és a zálogjegy felhasználásával hitelhez lehet jutni és kivártható az az idő, amikor a termény a legkedvezőbb áron értékesíthető. Így a termelő nemcsak a termelés folyamatos finanszírozását oldja meg, hanem némi többlethaszonra, spekulációs nyereségre is szert tehet azáltal, hogy nem dömpingáron, túlkínálati piaci pozícióban értékesít, hanem kivárja a legkedvezőbb piaci helyzetet. Természetesen spekulációs nyereség akkor érhető el, ha az árnyereség meghaladja a közraktározás és a kamatok pótlólagos költségeit.

Összességében megállapítható, hogy a közraktározás illetőleg annak pénzügyi kapcsolatai jelen pillanatban már betölti fő funkcióját, kedvező kamatozású hitelfelvételi lehetőséget biztosít a mezőgazdasági árutulajdonosok számára.

A közraktározás intézménye azáltal, hogy az elkövetkező években megteremti a gyengébb pénzügyi helyzetű gazdálkodó szervezetek finanszírozásának lehetőségét – ezzel hozzájárul azok pénzügyi megerősítéséhez –, saját maga segíti elő a gazdasági fejlődést, aminek természetes velejárója lesz a közraktározás jelentőségének csökkenése.

IRODALOM

- Bora P. (1993): Spekulálni is lehet. Az MKB hitelkonstrukciója közraktárjegyre. Világgazdaság, augusztus 12.
Félix P. (1993): Zálogosdi. Heti Világgazdaság, március 27.
Györi A. (1997a): Híd a bankok és a termelők között. Magyar Mezőgazdaság, április 23.
Kindler J. et al. (1977): Komplex rendszerek értékelése. Műszaki Kiadó, Budapest
Kishonti L. (1998): Közraktározás – finanszírozás. Magyar

- Mezőgazdaság, január 21.
Kozma A.-Bács Z. (1996): A közraktározás jelentősége a mezőgazdaság finanszírozásában és a jövedelem fokozásában. Gazdálkodás, 4.
Lovász P. (1993): Milliárdokat mobilizálhat a közraktárjegy elterjedése. Napi Gazdaság, december 1.
Magyar P. (1996): Közraktározás szerepe a gabonatermesztésben. Concordia Közraktár Rt. kiadványa, Budapest

-
- Magyary P. (1997): A közraktározásban rejlő lehetőségek. Bankszemle, 11.
- Német G. (1994b): Egyben kereskedő, bank és raktár. Napi Gazdaság, április 12.
- Németh G. (1994a): A közraktárjegy az agrárgazat hitelezését szolgálja. Napi Gazdaság, március 22.
- Rieger L. (1996): A közraktározás gyakorlati alapfogalmai. Kézirat
- Szász S. (1994): A közraktározás története. Kereskedelmi Jogi Értesítő, 7-8.
- Szentesi M. (1997a): A Concordia Közraktár Rt. elsődleges feladata az agrárium finanszírozása I. Magyar Mezőgazdaság, február 12.
- Szirmai S. (1998): Teszik a dolgokat. Figyelő, április 2.
- V. László Gy. (1996): Régi – új banktechnika: közraktározás. Concordia és a mezőgazdaság. Pénzpiac, augusztus 20.
1996. évi XLVIII. törvény a közraktározásról
- 220/1996. (XII. 24.) számú kormányrendelet „Az agrárgazdasági célok 1997. évi költségvetési támogatási rendjéről”
- 3/1997. (I. 18.) számú FM rendelet „Az agrárgazdasági célok 1997. évi költségvetési támogatásáról”
- 46/1997. (VI. 25.) számú FM rendelet „Az 1997. évi termésű búza és kukorica közraktári tárolásának, valamint a takarmányszükséglet megvásárlásának többlettámogatásáról”